

GANDHİ'NİN İFADESİYLE AHİMSÂ

Öğr. Gör. Nuray ÖZENÇ
Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

Özet

Ruhani ve Siyasi bir önder olarak Hint yarımadasının en çok saygı gören kahramanı Gandhi'nin, Hindistan özgürlüğüne adanacak olan mücadelesi ve bu mücadelede şiddet dışı yöntemler kullanmaktaki ısrarının temelinde Ahimsa yatar. Cainizmin ana prensiplerinden biri olan Ahimsa karşılık vermeden acı çekmek ve vurana vurmamak için güçlü olmayı gerektiren bir uygulamadır. Gandhi, insan varlığının temel kanunu ve yaşamdaki tek gerçek güç kabul ettiği Ahimsayı "Hakikat"ı ararken keşfettiğini söylemiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahimsa, Gandhi, Bağımsızlık Hareketi.

"AHİMSA" IN THE WORDS OF "GANDHI"

Abstract

Gandhi; the most respected hero of India Peninsula, (as a spiritual and political leader) always insisted on using not violent methods for India's freedom. He insistency mostly depends on Ahimsa belief. According to Ahimsa belief, which is one of the main principles of Cainizm, being powerful is necessary in order to not to hit the person who hits you and also to be sorry not without making some one unhappy. Gandhi has explained that he had found "Ahimsa" while he was looking for the "Truth" which he accepted as the basic principle of being a human being and the unique real power of life.

Key Words: Ahimsa, Gandhi, Independence movement

Mohandas Karamchand Gandhi; hayatı, üstlendiği misyonu ve fikirleri üzerine farklı dillerde yüzlerce kitap yazılmış, Oscar ödüllü filmler yapılmış, çağımızın büyük bir şahsiyeti, ruhani ve siyasi bir önderi olarak Hint yarımadasının en çok saygı gören kahramanıdır. Bu makaledeki amaç onun tüm hayatı, ruhsal ve maddi deneyimleri ya da siyasi çalışmalarını tüm detaylarıyla vermek değil, misyonunun temelini oluşturan Ahimsa ve Demokrasi anlayışını kendi sözleriyle aktarabilmektir.

Hayatı

2 Ekim 1869'da Katyavar bölgesi, Purbandar kentinde doğan ve aile lâkapları Gandhi olan Mohandas, Vaisya¹ kastındandır. 13 yaşında Kastura Bayi isimli genç bir kızla evlenmiş, 18 yaşında orta eğitimini bitirmiş, Bhao Neger College'de başarısız geçen kısa bir eğitiminden sonra baba dostu bir Brahman olan Mavji Dave'nin önerisi üzerine hukuk eğitimi için İngiltere'ye gitmiştir. Et yemeyen Vishnu mezhebinden olan annesinin öne sürdüğü ete, kadına ve şaraba el sürmeyeceğine dair şartları kabul ederek, yeni hayatına doğru yola çıkan Gandhi, mezheplerinin deniz aşırı gitme yasağını çiğnediği için kardeşlik birliğinden çıkarılmıştır.

Hindistan'da Hindu ya da Müslüman ülke siyasetinde rol alacak olan diğer birçok genç gibi batı eğitimi alma fırsatı bulmuştur. Hukuk eğitiminin yanısıra bir centilmen olmak için çaba gösteren Gandhi, o dönemin moda merkezi Bond caddesinde diktirdiği kıyafetler, ipek şapkalar, Fransız hitabetini ya da keman ve dans derslerini almakla üç ay gibi kısa bir sürede İngilizce dönüşerek özüne yabancılaşan bir Asyalı gibi davranmış ise de bununla ilgili olarak "Giyside özen ve sıkıntılı aylar baki kaldı, ancak o andan itibaren öğrenci oldum" diyerek bu yapay özentiyeye son vermiştir.²

Gelecekte bağımsız bir Hindistan devleti kurulması yolunda Ahimsa misyonuyla mücadele başlatacak olan Gandhi'nin bilincini geliştirmesindeki en büyük etkenlerden biri, muhafazakâr bir İngiliz olan Frederich Pinkot'la yaptığı bir görüşmede Pinkot'un "Bir avukat için affedilmeyecek şey, dünya tecrübesinin olmamasıdır ve bu sizde yok. Bir avukatın insan karakterini tanıyabilmesi için insanlık fitratına vakıf olması gerekir. Siz her Hindistanlı için gerekli olan Hint tarihini dahi okumamışsınız"³ sözleri olabilir.

İngiltere'de kaldığı dönemde Kitab-ı Mukaddes, Tevrat, Bhagavat Gita'yı okuyan ve Carlayl'ın Hero Ind Hero Worship kitabının, Cennet müjdecisi bölümünde İslâm peygamberinin büyüklük, cesaret ve takvasının gerçeğini keşfeden, Tolstoy ve Thoreau gibi yazarları tanıyan Gandhi Hindu dinini yeniden anlamaya çabalamış ve gönlünü kendi topraklarına çevirmiştir. Gandhi'nin Ahimsasını bu kendini yeniden tanıma temeline oturtmak önemlidir. Daha ilerki tarihlerde Afrika'da Pretoria'da kaldığı dönemde Hıristiyan arkadaşlarının onu İseviliğe çekme girişimleri kendisini ikinci kez dini araştırmalara yöneltecektir. Bu dönem için "Hıristiyanlığı mükemmel ya da en iyi din kabul etmiyor olduğum gibi, Hindu dininde de kabul etmiyordum. Veda, Allah'ın indirdiği kelimadır sözünün mânası nedir? Eğer onun indirildiği düşünülürse İncil ve Kur'an-ı'da kabul etmek

¹ Mc NEIL, H. William, Dünya Tarihi, Tercüme: Alaeddin Şenel, İmge Kitabevi, Ankara, 1994, 3. Baskı, s.496.

² GANDHI, Mohandas Karamchand, Telaş-e Hak, Tarcumah Dr. Seyyid Abid Hüseyin (Camia Milliyah Universty), C.1, s.87

³ ZULFİKAR, Prf.Dr. Gulam Huseyn, Gandhi, Seng-e Mil Publisher, Lahor, 1994, s.75

gerekir"⁴ sözlerinden anlaşılacağı gibi henüz o dönemde de kendini keşfetme sürecini tamamlamamış görünür.

Ancak Hindistan'ın özgürlüğüne adanacak olan mücadelesi ve bu mücadelede şiddet dışı yöntemler kullanmaktaki ısrarı, dini araştırmalar ve etkilenmeler sonucu ortaya çıkar.

Ahimsa'nın özünde, İsa'nın şiddete sevgiyle karşılık verilmesi öğretisini bulmak çok da zor değildir. Kendi ifadesiyle "İsa belki de tarihte bilinen en aktif direnişçidir. Onun mücadelesi mükemmel bir şiddet dışı direnişti." "İsa bize, bütün yaşamımızı ebedi sevgi kanununa göre yönlendirmeyi öğretmediyse boşuna yaşadı ve boşuna öldü demektir."⁵

Hukuk eğitimini tamamlayan Gandhi, vatanına geri döner ve Rackotta avukatlık yapmaya başlar. Ancak davasını üstleneceği bir tek müvekkil dahi bulamaz ve Bombay'a yönelir. Deneyimsiz oluşu ilk davasında telaşa kapılmasına ve davayı bir arkadaşına emanet etmesine yol açar. Gelecekte herhangi bir davayı takip etme cesareti olmadıkça bu işi yapmayacağına karar verir. Bu karardan sonra üstleneceği ilk dava G. Afrika'da olacaktır.

Nisan 1893'de yeni deneyimler için Afrika'ya hareket eden Gandhi ilk demokrasi mücadelesini varışının 3 ncü gününde vermiştir. Çevreyi tanımak için müvekkili Abdullah Seth ile Durban mahkemesi salonuna giren Gandhi, Sulh hâkiminin pagrisini* çıkarması yolundaki sert tavrı karşısında salonu terketmiş, kendisine Hintlilerin mahkeme salonunda pagrilerini çıkarmalarını gerektiren bir yasa olduğu söylenmesine rağmen bunu demokratik bulmadığına ilişkin yerel gazetelere yazılar yazmış ve bu hakkı ispat etmiştir. (Bu hak seyirci konumunda bulunan kişileri kapsamaktadır.)

Ancak ırk ayrımcılığının daha acı bir yudumunu Durban'dan Pretoria'ya yaptığı yolculuk esnasında tatmıştır. Tren Mıyts Burg'a ulaştığında ünlü beyaz bir yolcunun içeride siyah bir adamı görmesi, tren görevlisini uyarması, görevlinin Gandhi'yi başka bir kompartımana götürmek istemesi ve Gandhi'nin birinci mevki bileti olduğu için gitmeyi reddetmesi ve zorla trenden indirilmesi şeklinde cereyan eden olaylara Güney Afrika'nın hemen her yerinde rastlamak mümkündür. Bu dönemde Gandhi'nin bu aşağılanmalara karşı mücadele etmek yerine, bu olayları yaşayabileceği yerlere gitmemeyi tercih etmek gibi daha pasivist bir yolu uyguladığını söylemek doğru olacaktır. Zira bu tür kişisel olayları asla mahkemede dava etmeyeceğine dair bir karar aldığını açıklamıştır. "Satyagraha asla intikam peşinde koşmaz. Yok etmeye değil, dönüştürmeye inanır. Bu

⁴ GANDHI, Telaş-e Hak, C.1, s.209

⁵ GANDHI, Gandhi on – non violence, Tercüme: Seda Çiftçi, Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, Temmuz 2001, s.63, s.46.

* Hinduların başına örttüğü sarık.

kanunun başarısızlığı ise kendi içindeki bir eksiklikten değil, Satyagrahilerin* zayıflığından kaynaklanır”⁶ ya da “insanoğlunun şiddetten kurtulmasının tek yolu şiddet dışılıktan geçmektedir. Nefret, ancak sevgiyle yenilebilir. Nefrete nefretle karşılık vermek, nefretin hem daha geniş bir yüzeye yayılmasına hem de daha derine işlemesine neden olur.”⁷

Güney Afrika’da 20 yıllık ikamet döneminin 11 nci yılında “Indian Opinion” adlı bir gazete çıkaran Gandhi, ülkeye yerleşmek zorunda bırakılan Hindistanlıların hakları için Satyagraha mücadelesinin ilk halkasını Afrika’da başlatmıştır. Onun için şiddet dışı direniş bizzat G. Afrika’da öğrendiği gerçeklerdir ve manevi özgürlüğün en gelişmiş şekli; baskı uygulayan ve ezileni kurtarabilecek güce sahip bir kalpte aranmalıdır. Ancak ezilen kalbinde özgür olabilirse, baskı uygulayana acıyabilir. Gandhi’nin çocuklarım diye isimlendirdiği Hindu kasti dışında kalan ve toplumda her alanda aşağılanan dokunulmazları (Harican – Parya) tanınması, tapınaklara giriş izni verilmesi için mücadele etmesinin temelinde Afrika’nın yeni evlatları Hindistanlıların kast gözetilmeksizin aşağılanmasını bulmak, Satyagrahanın temelini anlamada yardımcı olacaktır. Kendi ifadesiyle “Benim demokrasi anlayışıma göre, demokratik bir düzende en zayıflarla en güçlüler arasında fırsat eşitliği olmalıdır. Bu hayalim ancak şiddet dışılık yoluyla gerçekleşebilir.”⁸

Hakikat aşkının en acımasız düşmanında dahi yok edilemez bir etki yapacağına dair inancını asla yitirmeyen Gandhi, nefsinin temizleme çalışmalarında Allah yolcusu olma adına verdiği sözden⁹ hareket noktası bulmuştur. “Kendimi, Tanrının isimlerinden biri olan “Hakikat”ı tutkuyla arayan biri olarak tanımlıyorum. Şiddet dışılığı işte bu arayış sırasında keşfettim. Şiddet dışılığın yayılması yaşamımın misyonudur. Yaşamımın bu misyonunu sürdürmekten başka bir amacım yoktur.”¹⁰

Yohanness Burg’da kaldığı dönemde Satyagraha hareketini başlatırken bu harekete uygun bir isim bulamamıştır. Çıkardığı “Indian Opinion” adlı gazetede uygun bir isim önerecek olana küçük bir ödül vereceğini ilan eden Gandhi, İngilizce Pasif Direniş kelimesinin manasını dar bulduğunu, bunun nefret mefhumu ya da şiddet şeklinde anlaşılması endişesini taşıdığını, oysa Hindistanlılara ait bu hareketin bu kavramlardan büyük ve mahiyetinin farklı olduğunu anlatmak adına farklı bir isim arayışında olduklarını açıklamıştır.¹¹ Mogan Lal Gandhi’nin önerdiği Sat-Agraha (Hak – Sebat) kelimesini daha kolay

* Satyagraha mücadelesine inanmış olan insanlara verilen addır. A.B.D.’li düşünür Henry David Thoreau’nun “sivil iteatsizlik” teorisi’nin yaşama geçirilmiş şekli olan bu öğreti, temel demokratik bir sistemde meydana gelen haksızlıklara karşı yasal imkanlarının tükendiği noktada son çare olarak başvurulan, şiddeti reddeden, yasa dışı kabul edilmiş bir harekettir. RİGEL, Doç.Dr. Nurdoğan, Gandhi, Yeni Yüzyıl, 15 Ağustos 1977

⁶ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.55

⁷ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.54

⁸ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.68

⁹ Telaş-e Hak, C.2, s.287

¹⁰ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.47

¹¹ Telaş-e Hak, C.2, s.100

söylenbilmesi için değiştirip Satyagraha yapmıştır. Kendi söylemiyle "Satyagraha da hem dava hem de ona götüren yöntem açık ve adil olmalıdır."¹²

Güney Afrika'da Satyagraha mücadelesinin ilk denemelerini tamamladığına inanan Gandhi, Hint yarımadası siyasetinde önemli bir lider olan Gokhale'nin önerisi üzerine 1914'de Hindistan'a geri döner. Guçeratlı bir çiftçinin basit giysileri Dhoti,* Angorkha,** Pagri ve sandalet giymiş bir halde Hint sahillerine inişi müthiş bir etki yaratır.¹³

Mr. Gokhale'nin önerisiyle, G. Afrika'daki problemler ya da Hindistan siyaseti hakkında bir şey söylemekten kaçınan Gandhi, Hindistan'da Satyagraha imkânının en az beş yıl olamayacağına inandığı için ilk bir yılı ülkede seyahat etmek ve gözlemlemekle geçirmiştir. Gokhale'nin himayesine rağmen Servents of India Society'nin üyesi olmamıştır. Gokhale'nin 19 Şubat 1915'de Pona'de ölümü üzerine kendini kimsesiz ve yalnız hisseden Gandhi 25 Mayıs 1915'de Ahmed Abad'da Satyagraha Aşramını kurmuştur. Burayı seçmesindeki etkenler Ahmed Abad'ın dokumacılığın eski merkezi olması ve Guçerat'ın başkent olması hasebiyle mali yardımların buraya daha çok olacağına inancıdır. Zira "Hindistan'ın gerçek askeri, çıplakları giydirmek için yün eğiren ve yiyecek kıtlığı tehlikesine karşı hazırlıklı olmak için toprağı işleyip ürün yetiştiren kişidir."¹⁴

Bu, şiddet yanlısı M. Tilak'ın siyaset alanına girdiği ve işbirlikleriyle Mrs. Any Besant'ın Home Rule (Özerklik) Birliği'nin temelini attığı bir dönemdir. Cinnah'ın çabalarıyla Kongress ve Muslim League birbiriyle yakınlaşmakta ve iki toplum Lakhnow'da 1916'da Cumhuriyeti benimsiyor, görünmektedir. Bu liberallerin Hindu-Müslüman problemlerinin çözümü adına ilk ve son fikir birliktelikleridir. 19.2.1917'de Gokhale'yi anma töreni Gandhi'nin ilk itibarlı yürüyüşüdür. Gudhara (Guçeratın bir kasabası) da yapılan iki toplantının ilki; Gokhale'nin, siyasi çalışmaları ve mesajı üzerine, diğeri "Mahkum işçiler" hakkındadır. Bu andan itibaren Gandhi, Karaçi, Kalküta ve pek çok şehri dolaşmış ve konuşmalar yapmıştır. Bu dönemi, Mahatma "Büyük Ruh" ismi kendisine henüz kuyruk gibi takılmadığı için şanslı bir dönem olarak addeder.¹⁵

Bu konuşmalar sonucunu verir ve sonunda 31 Temmuz 1917'de hükümet, Hindistan'dan Afrika'ya mahkûm işçilerin gönderilmeyeceğine karar verir. 1894'de yaptığı bu öneri 23 yıl sonra Satyagraha yardımıyla kabul edilmiştir. Bu, Hindistan'da Satyagraha uygulamasının ilk adımıdır ve 1948'deki ölümüne kadar, fabrika işçileri ve çiftçilerinin haklarını elde etmede uygulanmasından, ülkelerin bağımsızlık mücadelesinde uygulanmasına kadar birçok alanda denenmiştir.

¹² Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.49

* Dhoti: Erkeklerin bacak arasından geçirerek bellerine bağladıkları beyaz renkli, ince bir kumaş parçası.

** Angorkha: Erkeklerin kullandığı bir tür şal.

¹³ Zulfikar Hüseyin, Gandhi, s.83

¹⁴ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.49

¹⁵ Telaş-e Hak, C.2, s.208

Bağımsızlık ona göre "Ramarajya'dır. Tanrının dünya üzerindeki krallığı anlamına gelir. Bağımsızlık; politik, ekonomik ve ahlaki olmalıdır. "Politik" bağımsızlık, İngiliz ordusunun kontrolünün kaldırılmasıyla olur. "Ekonomik" bağımsızlık, İngiliz kapitalistlerinden, İngiliz sermayesinden ve bunların Hintli benzerlerinden kurtulmakla olur. "Ahlaki" bağımsızlık silahlı savunma güçlerinin kaldırılmasıyla olur."¹⁶

Cainist bir babanın oğlu olan Gandhi'nin Cainizmin ana prensiplerinden biri olan ahimsa ve demokrasi konusundaki politik düşünce yapısını ise şu ifadeler açıkça gözler önüne sermektedir.

"Ahimsa, karşılık vermeden acı çekmek, darbe yiyip vurana vurmamak için güçlü olmayı gerektiren bir uygulamadır."

"Gerçek bir demokrat, bütünüyle şiddet dışı yöntemlerle kendi özgürlüğünü, dolayısıyla da ülkesinin ve bütün insanlığın özgürlüğünü savunur."¹⁷

Gandhi'nin cainist ilahileri söylediğine dair bir bilgi elimizde yok ise de aşağıda vermiş olduğumuz bu kısa cain ilahisi eminiz onun kulaklarından başkalarının yüreklerine ulaşma fırsatı bulmuştur.

"İçimi sevgiyle doldur Tanrım!

*Gönlüm bütün varlıkları kucaklasın."*¹⁸

¹⁶ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.52

¹⁷ Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş, s.81, s.75

¹⁸ MERİÇ, Cemil, Bir Dünyanın Eşiğinde, Bütün Eserleri, s.167.